

O contribuție la cunoașterea tezaurului literaturii clasice

Relațiile de prietenie, sprijin și ajutor reciproc dintre U.R.S.S. și țările de democrație populară au prilejuit nu numai o largă popularizare a literaturii ruse și sovietice în Bulgaria, Ungaria, România, Cehoslovacia sau Polonia, dar au stîrnit și printre cititorii sovietici un viu interes pentru creațiile literare ale acestor popoare. Nume ca Boleslaw Prus, Adam Mickiewicz sau Igor Neverly, Eminescu, Caragiale sau Sadoveanu, Ivan Vazov sau Andrei Guliășki, Alois Jirasek sau Maria Puimanova, Móricz Szigmond sau Tamash Aczel sînt binecunoscute azi publicului sovietic. În lumina activității de popularizare a literaturii și artei din țările de democrație populară trebuie semnalată culegerea *Dramaturgia clasică a țărilor de democrație populară*, tipărită recent de editura Iskusstvo. Cele două volume, care apar sub îngrijirea cunoscutului istoric literar K. Derjavin, reușesc creațiile cele mai semnificative pentru dramaturgia clasică a Poloniei și Cehoslovaciei (vol. I), Bulgariei, Ungariei și României (vol. II).

Din dramaturgia poloneză cititorul face cunoștință cu opera cea mai reprezentativă a scriitorului patriot Juliusz Slowacki, *Lilla Weneda*. Contemporan cu Mickiewicz și unul din fruntașii luptei pentru eliberarea națională a Poloniei în 1830, Slowacki a dat în piesa sa o puternică rezonanță revoluționară unei teme legendare și mitologice.

Semnificativă pentru orientarea realistă a dramaturgiei poloneze în secolul al XIX-lea este drama lui Józef Korzenewski, *Locuitorii din munții Carpați*, piesă inspirată de existența de trudă și mizerie, de batjocorire și umilință la care era condamnat țăranul huf în regimul de ocupație austriacă.

Comedia poloneză clasică este reprezentată prin piesa *Pan Jowialski*, aparținînd cunoscutului scriitor Alexandr Fredro. Om de concepție progresistă, adept al principiilor realiste în artă, autorul a satirizat în figura lui Pan Jowialski spiritul retrograd, egoismul și, în ultimă instanță, lipsa de patriotism a nobilimii poloneze, care au dus la eșecul răscoalei din 1830. Tragicomedia scriitoarei Zapolska, *Morala doamnei Dul-ska*, reprezentată și în Uniunea Sovietică, demască morala falsă, fățarnicia și depravarea lumii burgheze.

* *Dramaturgia clasică a țărilor de democrație populară*, Culegere de piese vol. I și II. Editura Iskusstvo, Moscova, 1955

Capitolul consacrat dramaturgiei cehe se deschide cu piesa *Minerii din Kutna Hora* de Josef Tyl. Dramaturgia lui Tyl a jucat un rol important nu numai în dezvoltarea acestui gen literar și a literaturii realiste cehe în ansamblu, dar și în desfășurarea luptei de eliberare națională și socială a poporului. După cum spune foarte bine criticul ceh Jiri Hajek: „Prin operele sale dramatice, Tyl a participat la pregătirea revoluției din 1848”.

Cel mai de seamă reprezentant al realismului în teatrul ceh la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea este desigur Alois Jirasek. Opera *Felinarul*, inclusă în volum, scrisă în tradiția pieselor-basme, are o accentuată temă socială. Înfațîșînd ciocnirea între forțe sociale opuse: boieri și țărani, ea glorifică virtuțile omului din popor (Morarul, Hanicika, Braga).

Dramaturgia clasică slovacă este reprezentată prin piesa lui Jan Halupka, *Koťurkovo*, o comedie plină de vervă și umor, satirizînd meschinăria, trivialitatea, platitudinea micului burghez.

Din teatrul clasic bulgar, în culegere au fost incluse două piese: comedia de moravuri *Soacra* de Anton Strașimirov și drama *Exilații* de Ivan Vazov, care aduce în scenă perioada luptei de eliberare națională a poporului bulgar din preajma lui 1877 și evocă figuri de eroi, chipuri de luptători patrioți, ca Vladikov sau Vladimir Bricicov.

Piesa istorică Bánk Bán de Katona József se situează — pe bună dreptate — în fruntea capitolului consacrat dramaturgiei clasice a Ungariei. Cu toate limitele pe care piesa le are în ce privește perspectiva socială, ea reprezintă — mai ales în figura țăranului Tiborcz — un protest puternic împotriva asupririi și o afirmare a voinței de libertate, a aspirațiilor spre dreptate care sălășluiesc în masele inrobite.

Critica socială este foarte puternică în piesa *Paraziții*, comedia lui Csiki Györg, care rostește un aspru rechizitoriu împotriva societății burgheze, unde totul se cumpără și se vinde, unde un idol îl constituie banii, un ideal suprem — bogăția.

Din opera cunoscutului scriitor ungur realist Móricz Zsigmond s-a tipărit *Chef boieresc*, un tablou zguduitor al agoniei claselor dominante din Ungaria, clase descompuse, depravate, ducînd o existență parazitară. Tendințele democratice și elementele critice au făcut ca această piesă să nu poată fi jucată sub regimul fascist al lui Horthy.

Volumul al doilea al culegerii se încheie cu piese din dramaturgia clasică românească, și anume: *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale și *Hagi Tudose* de Barbu Delavrancea. Alegerea făcută subliniază o

dată mai mult criteriul care a stat la baza selecționării materialului: includerea unor piese cu un înalt conținut ideologic, punind probleme din cele mai ascuțite, dar reprezentând în același timp și realizări artistice valoroase.

Capitolele consacrate uneia sau alteia din literatură sînt precedate de foarte interesante și utile studii de sinteză asupra dezvoltării teatrului și a dramaturgiei clasice în țara respectivă. Pentru lămurirea cititorilor, la sfîrșitul fiecărui volum există note bio-bibliografice, prezentînd diferiții scriitori ale căror creații au fost incluse în volum. Comentariile la piese sînt ample și judicioase.

Culegerea constituie în ansamblu o interesantă contribuție la cunoașterea tezaurului literaturii clasice a unor popoare care astăzi ridică pe aceste temelii edificiul noii culturi socialiste.

Tatiana NICOLESCU

O bună inițiativă

Cele șase teatre de limbă maghiară ocupă un loc de seamă în viața artistică a țării noastre. Publicul din Capitală a aplaudat nu o dată spectacolele de înaltă ținută artistică date de actorii maghiari din Tg.-Mureș, Cluj, Baia-Mare sau Oradea, iar numele unor artiști ca Poor Lilli, Kovács György, Tompa Miklós, Dely Ferencz, distinși cu Premiul de Stat sau cu titlul de maestru emerit al artei din R.P.R., sînt bine cunoscute publicului românesc. Dar în timp ce teatrul de limbă maghiară este în plină dezvoltare în țara noastră, oglindirea în presă a acestei dezvoltări lasă mult de dorit. Săptămînalul „Utunk”, organ al Uniunii Scriitorilor, trebuie să facă față în primul rînd cerințelor dictate de viața literară; e natural deci, ca oglindirea vieții teatrale să treacă pe planul al doilea în această publicație. Cotidianul „Előre”, de asemenea, preocupat de sarcinile multiple ale construcției socialiste, nu se poate ocupa decît sporadic de activitatea teatrelor.

Iată pentru ce, comitetul redacțional al revistei „Igaz Szó” a crezut necesar să se preocupe mai intens de problemele artei teatrale. „Igaz Szó” e de fapt organul Uniunii Scriitorilor — Filiala Tg.-Mureș — în care își găsesc un larg ecou cele mai variate probleme din domeniul literaturii maghiare din R.P.R. Începînd cu numărul 2/1956, în paginile „Igaz Szó”-ului găsim și un bogat material din viața teatrelor de limbă maghiară. E vorba despre un fel de „supliment”, în care

cititorul este informat despre problemele cele mai importante care frămîntă pe oamenii de teatru. Inaugurînd noua rubrică a revistei, redactorul-șef Hajdu Gyözö scrie între altele: „Am dori ca suplimentul nostru teatral să devină un atelier de creație, unde în fiecare lună să-și dea înlînire — pe lingă actori și regizori — scriitorii, artiștii plastici și compozitorii. Sîntem convinși că aceste înlîniri, confesiunile actorilor și regizorilor, operele poezilor, prozatorilor și criticilor vor apărea ca o minunată expresie a colaborării creatoare menită să asigure dezvoltarea neîncetată a artei teatrale maghiare din patria noastră.”

Simpla parcurgere a conținutului revistei arată că rubrica „Teatru” a „Igaz Szó”-ului ține să respecte programul de mai sus. Astfel, chiar cu numărul 2, revista a început să publice amintiri și mărturii scrise de actori. În amplul său articol intitulat „Fără sufler”, Kovács György, laureat al Premiului de Stat și artist emerit al R.P.R., trece în revistă bogata sa activitate teatrală de mai bine de două decenii, evocînd soarta tristă a actorului în anii regimului burghezo-moșieresc, și făcînd o serie de observații juste pe marginea activității actuale a teatrelor maghiare din țara noastră; autorul insistă mai ales asupra necesității schimbului de experiență dintre teatrele maghiare și cele românești; de asemenea, el se ocupă îndeaproape de problema educării noii generații de actori, în condițiile favorabile create de regimul nostru. În numărul 3, un actor tînăr, Lohinszky Loránd, schițează drumul parcurs de prima promoție a Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István”, arătînd năzuința tinerilor noștri artiști de a pași pe linia tradiției progresiste a artei scenice — năzuință îmbinată cu căutarea de noi procedee aplicate în scopul zugrăvirii veridice a omului nou.

Rubrica revistei „Igaz Szó” tinde să devină într-adevăr un atelier de creație comun al scriitorilor și actorilor. Astfel, chiar din numărul 3, scriitorii au început să colaboreze în această direcție: Sütő András, laureat al Premiului de Stat, a scris un articol plin de vervă despre felul cum Erdős Irma, interpretă a rolului principal din piesa *Învățătoarea* de Bródy Sándor, a reușit să reliefeze în mod convingător conținutul de idei al operei; în același articol, Sütő respinge cu nedisimulată ironie, o critică — pe care el o socotește nejustă — la adresa actorului András Márton.

Ceea ce asigură suplimentului teatral al revistei „Igaz Szó” un succes deosebit